

¹ A közösség főbb iratai: Közösségi Szabályzat (IQS), Gyülekezeti Szabályzat (IQSa), Damaszkuszi Irat (CD), Hálaadó Himnuszok v. Magasztalások (IQH) stb. A kéziratok jelölése a következőképpen történik. A szám jelenti a barlangot, amelyben megtalálták, pl. 1. sz. barlang. A Q Qumran rövidítése, míg az utána következő betű a kézirat tulajdonképpeni neve, pl. Serek = Szabályzat. Az idézeteknél mindenütt a nemzetközileg elfogadott rövidítést használok.

² I.e. 31-ben hatalmas földrengés és tűzvész pusztított Kumránban. Nyomai ma is láthatók a feltárt épület keleti felében. Nem tudjuk pontosan megállapítani, hogy a természeti katasztrófa után a kolostor és környéke teljesen elnéptelenedett-e, vagy pedig a közösség egy része ott maradt továbbra is barlangokban és sátrakban a jól ismert vidéken.

³ A világoosság fiainak harca a sötétség fiai ellen (IQM).

⁴ Az apokrif iratokat azonban óvatosan kell kezelnünk, mert csak a kereszténység őrizte meg fordításokban azokat — néha fordítások fordításában — és gyakran módosított, keresztény szellemű kiadásokban.

⁵ Az 1. sz. barlangot 1947 tavaszán fedezte fel Muhammad adh-Dhib, a be-
duinok Taamira törzséből származó tizenöt éves pásztorfiú. A tudományosan szervezett kutatómunka csak jóval később kezdődött el, és tartott közel egy évtizeden át.

⁶ Kezdetben a feltevésnek egészen a fantasztikum szélsőségességét érintő változatai láttak napvilágot. Dupont-Sommer az Igazság Tanítójában Jézus prototípusát vélte megtalálni, Allegro pedig a kumráni kolostort egyenesen Jézus iskolájának minősítette.

⁷ W. F. Albright, BASOR Supl. Studies, 1951, 58.

⁸ A. Dupont-Sommer: The Jewish Sect of Qumran and the Essenes, 152.

⁹ F. M. Cross: Scrolls from the Wilderness of the Dead Sea, Univ. California 1965, 12.

¹⁰ H. H. Rowley: The Dead Sea Scrolls and their Significances. London, 1961. III. Onias főpappal azonosítja, akit i.e. 171-ben gyilkoltak meg. Ezzel szemben G. R. Driver: The Judean Scrolls. London, 1965. Menahem zelota vezért látja benne, akit i.sz. 66-ban végeztek ki.

¹¹ Ezt bizonyítja a 4. sz. barlang két igen fontos és érdekes irata is: 4QFlorilegium és 4QTestimonia, amelyek egyfajta gyűjtemények a prófétai irodalom jövendöléseiből. Feltételezik, hogy a keresztény gyülekezetek is használtak hasonló gyűjteményeket, ezt leginkább a Máté szerinti evangélium bizonyítja, amelyik Jézus életének minden eseményét ószövetségi idézettel támasztja alá.

Az írásmagyarozatuk módszere teljesen megegyezik. Az ún. aktualizáló magyarozatok gyakorolták, s a történelem eseményeit, a különböző korszakok kijelentéseit magukra vonatkoztatták és így értelmezték.

¹² F. F. Bruce: Jesus and the Gospels in the Light of the Scrolls. London, 1961. 73.

¹³ W. D. Davies: The Setting of the Sermon on the Mount. 1964, 235.

¹⁴ Barthelemy-Milik: Quamran Cave I. (Discoveries in the Judean Desert) 1955, 128.

¹⁵ Josephus: A zsidó háború II. 8. 6.

¹⁶ K. Stendahl: The School of St. Matthew. 1954, 35.

A VALLÁSLÉLEKTANI ISMERETEK JELENTŐSÉGE A LELKIGONDOZÁS TERÉN

Az utóbbi években a lelkigondozás új, teljesebb fogalma van kialakulóban. A régi eljárás túlélte önmagát. Ez abból állt, hogy a lelkész több-kevesebb részvétellel meghallgatta a hozzáforduló gyülekezeti tag pa-

naszát. Az egésznet azután valamilyen papos vigasztalással lezárta, ami sokszor nem is illett oda. Az ilyen lelkigondozás elvesztette az egyháztagek bizalmát. Nem igénylik az egyházas emberek sem. A lelkészek többsége a prédikálás, keresztelés, esketés, bibliaóra, katechizáció, konfirmáció és temetés végzésében látja szolgálata lényegét. A lelkigondozás így mint szellemi, teológiai, lelkipásztori tevékenység a minimálisra zsugorodott, és mindössze jóakarató tanácsadássá szorítkozik.¹

Vető Lajos fenti megállapításai egyházi körökben élénk vitát keltek. A lelkészi munkát kemény s talán túl szubjektíven elbíráló szavaival mi sem értünk egyet, mert alig akad lelkész, aki gyülekezetében a szigorúan vett lelkészi funkciók elvégzésével megoldottnak véli sokrétű feladatának betöltését. Lehet, hogy a pásztorációs munka egyes helyeken nem kielégítő, de a legtöbb esetben semmiképpen sem zsugorodik csupán jóakarató beszélgetésre vagy tanácsadásra. Sőt lelkészeink a legnagyobb odaadással és felelősséggel keresik mindazokat a lehetőségeket, melyek hozzásegítik őket az eredményes és gyümölcsöző pásztoráció végzéséhez. E tények mérlegelése késztetett arra, hogy e munkával kapcsolatban a valláslélektani ismeretek jelentőségére is felhívjuk a figyelmet.

Az őskereszténység korában a lelkigondozás terén is érvényesült az egyetemes papság elve. A gyülekezet tagjai egymásnak segítói, vigasztalói, bátorítói voltak. A középkorban a lelkigondozást a fegyelem szigora jellemzi, amikor a hívők életében a gyóntatószék viszi a főszerepet. A reformáció a figyelmet az üdvösség megszerzésére irányítja, s ebben nyer célt és tartalmat a lelkigondozás. S e cél érdekében az orvoslás helyett a bíraskodást, a lelkigondozás helyett a szigorú fegyelmezést érvényesíti. A gyóntást pótolja a hívek gyakori meglátogatása. E látogatásoknak azonban alig volt lelkigondozói jellegük, inkább a hivatalos vizsgálatnak feleltek meg, mellyel ellenőrizték a hívek minden lépését.²

Az unitárius egyházban Dávid Ferenc egészen más feladatot jelölt meg a lelkészeknek; a tudás és ékesszólás mellett híveire életével is hatnia kellett. Meg kell látni, hogyan rendezte be a maga életét és az ő házában valókét, mert miképpen igazíthatja Isten egyházát az, aki az ő háza népére gondot nem visel. Hitünket jó cselekedetekkel kell megmutatnunk. Ez a hit olyan legyen, hogy cselekedetekben jusson kifejezésre.³ Ez az álláspont határozta meg századokon át az unitárius lelkész pásztorációs munkájának tartalmát és irányát.

Új korszakot jelent a lelkigondozás értelmezése terén a pietizmus csaknem egész Európát átfogó mozgalma. A gyülekezet tagjai összejöveteleiken kölcsönösen, egymáson gyakorolják a lelkigondozást. A fő figyelem a megtértekre irányult, de a beteget, a bánatos szívűeket is szeretettel keresték fel otthonaikban. A felvilágosodás és az új kor sok érdekessége közül kiemeljük a magángyóntásról az általános bűnvallásra való áttérést. A lelkészek azonban továbbra is megmaradtak híveik lelki vezetőinek. Fő törekvésüket képezte az Istennel való kibékülés, az érények munkálása, az általános jólétért történő közhasznú munka. A lelkigondozás barátságos és udvarias családi látogatásban nyert kifejezést, mely minden egyes alkalommal megfelelő világi szórakozással volt összekötve; a háziak fő feladata volt a minél érdekesebb szórakoztatásról való gondoskodás. Lassan megszűnt a századokat uraló szigorú egyházi

fegyelem. Az egyházak szembekerültek a szociális és egyéni élet új problémáival, melyek nem kaptak megoldást az élettől elszakadt gyakorlati teológiai rendszerben sem. Ekkor lépett fel Niebergall Frigyes német teológus, kinek meglátásai bármennyire is lehangolók, mégis magukban hordták a lelkigondozás új útkeresésének a csiráját is. Az egyházat úgy nézte, mint a reális kérdések és nehézségek helyét, ahol feladatok vannak, melyeknek megoldásában a gyakorlati teológiának is jelentős feladat jut. Ezért elsősorban a helyzet megismerése, a lelkek vizsgálata szükséges. Milyen a lélek, milyen önmagában és abban a közösségben, melyben él, ez Niebergall kiindulási pontja. Ennek nyomán ő is a hívő embert a gyülekezet közösségében akarja Istenhez vezetni. Minden munkájában felhasználja a lélektani kutatások eredményeit, de saját maga is jelentős munkát fejt ki a valláslélektan terén. Így helyezte az egész gyakorlati teológiát egyfelől C. J. Nietzsche hatására a nevelés szempontja alá, másfelől módszerét a valláslélektani módszerrel egészítette ki. Mi a jelentősége a valláslélektannak a gyakorlatban — kérdezi — és arra az eredményre jut, hogy csak ezzel a módszerrel érheti el a gyakorlati teológia azt a munkát, melyet végeznie kell s azt az értéket, mely megilleti. Keresi, hogy a vallás alapját képező értékelés milyen lélektani folyamatok által létesül és milyen módon befolyásolható. Niebergall egészen haláláig hirdette, hogy a hívőknek evangéliumra van szükségük, ezt kell szolgálnia a lelkigondozásnak a hívő ember valószínűségi élethelyzetének ismeretében.⁴ Hazai vonatkozásban a két világháború között, valamint az elmúlt harminc esztendőben a lelkigondozás kérdéseit komoly tanulmányok világítják meg. Míg a századfordulón lelkészeink inkább az istentisztelet-szertartási, ill. egyháztársadalmi és közigazgatási munkában merültek el, a személyes lelkigondozást elmulasztották.

A *lelkigondozás célja* unitárius hitünk szerint életszolgálat, mert — emberszolgálat. Életszolgálat, mert azon fáradozik, hogy a tökéletesedéshez segítse a hívő életét a maga bonyolult összefüggéseiben. Ez a szolgálat azonban élesen megkülönböztetendő a pszichoterápiától, mert a lelkész a teológiai antropológia szemével nézi az Istenben hívő embert, és minden szolgálatát csak teológiai eszközökkel végzi, mint a bibliamagyarázat, imádság, hogy harmonikus legyen egyfelől a hívő embernek Istenhez való viszonya, másfelől, hogy rendeződjék a hívő embernek az emberekhez való viszonya és az életben való helyzete. Az unitárius lelkész a lelkigondozásban azt a szolgálatot végzi, melynek nyomán a lelki feszültségek feloldódnak, a hitek egymáshoz közelebb kerülnek, és megtalálják helyüket, küldetésüket Isten országa építésében. Az unitárius lelkigondozás célja nem elvonni a hívő embert ebből a világból, hanem abban cselekvő, kiteljesedő életre segíteni. A mi lelkigondozásunk oda irányul, hogy a mai társadalmi élet pozitív törekvéseivel egybekapcsolja a gyülekezet minden egyes tagját. Ez a szolgálat azonban nem könnyű, mert a lelkésznek nemcsak megértenie, de alaposan ismernie is kell a gyülekezet minden egyes tagját. Ha csak az utóbbi hetvenöt évre pillantunk vissza, feltétlenül megragadja figyelmünket az események fergetege, melyben a hívő ember is benne élt és él minden idegszálával. A két világháború, a gyökeres társadalmi átalakulások, a rohamos urbanizáció, a falu átalakulása, a magas fokú automatizálás nemcsak a mindennapi életet vitték és viszik előbbre, de

mély nyomot hagytak az egyén lelkében is. Ezt a hívő embert kell a lelkésznek megközelítenie és segítenie a legbonyolultabb kérdések megoldásában. A lelkigondozás ilyen irányú szolgálatában négy fokozatot különböztetünk meg: hívő ember megismerését, meghallgatását, megértését és végül a megsegítését. Ha a fenti módszertani fokozatokat megtartjuk, bizonyos, hogy a lelkigondozás eredményessége nem fog elmaradni.

A hívő ember megértésének és megismerésének lehetőségeit keresve, a végső megoldást Jézusnál találjuk meg. Az evangéliumokból látjuk, hogy bármikor jöttek is a hívők Jézushoz, mindig megvolt számukra a helyes tanítás. Jézus a számárai asszonnyal nem az újjászületésről beszélt, Nikodemusszal pedig nem az élő vízről. Az újjászületés igazsága Nikodemusz számára, míg az élő víz a számárai asszony számára való volt. Azokat, akik nem követték őt, hívja, hogy jöjjenek, de azokat, akik arra vágytak, hogy követhessék őt, arra figyelmeztette, hogy keresztet kell majd hordaniok. Annak, aki önként vállalkozik követésére, a költségek számbavételéről beszél, annak, aki késedelmeskedik, azt mondja: „Hagyjátok, hogy a halottak temessék el halottaikat.“ Jézus mindig és minden alkalommal a legmegfelelőbbet mondta, mert ismerte, meghallotta, megértette és segíteni akart azokon, akik hozzá fordultak. Ő tudta, hogy mint komoly keresők jönnek-e, vagy csak azért, hogy kikémléjék, de amit válaszolt nekik, az mindig célba talált.⁵ A lelkigondozás lényegénél fogva nem lehet más, mint „az élő Jézushoz való vezetés“⁶.

Dr. IZSÁK VILMOS

JEGYZETEK

¹ Vető Lajos: Tapasztalati valláslélektan. Bpest, 1965. 283.

² Ürmösi József: A gyakorlati teológia főbb irányelvei. Székelyudvarhely, 1929. 104.

³ Dr. Boros György: Szerartások és vallásos szokások az unitárius egyházban. Kolozsvár, 1932. 18—19.

⁴ Niebergall, F.: Die Bedeutung der Religions-psychologie für die Praxis. 1909. 33.

⁵ Watchmann, N.: Emberek megismerése. Stuttgart, 1967. 36.

⁶ Bovet, T.: Lebendige Seelsorge. Tübingen, 1962. 13.

MIKÓ LŐRINC JOGTANÁR ÉLETE ÉS MUNKÁSSÁGA

Az Egyházi Képviselő Tanácsunk üléstermében van egy figyelemre-méltó arckép: magas homlok, erős akaratot, kitartást és jóságot eláruló arc — Mikó Lőrincnek, a jogtanárnak az arca. Mikó Lőrinc egyházunk oszlopai közé tartozott. Az ő erős válla, kiváló tudása, vasszorgalma és törhetetlen hite nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a múlt században